

ЕМОЦІЙНА НЕЗРІЛІСТЬ ЯК СОМАТОГЕННА ЗАТРИМКА ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Савчук Н.А., Папіж В.

Луцький національний технічний університет, Україна, м. Луцьк,

ladz1364@gmail.com

Анотація. Розглянуто емоційну незрілість дітей у співвіднесенні із проблемами соматогенних розладів розвитку. Визначено різні підходи зарубіжних і вітчизняних учених до розуміння формування емоційної незрілості особистості. Досліджено рівень тривожності дітей із соматогенною затримкою психічного розвитку.

Ключові слова: психічний розвиток, емоційна незрілість, діти з соматогенною затримкою психічного розвитку, емоційна підтримка, психокорекція.

Вступ. В сучасних реаліях спостерігається збільшення кількості дітей, котрі демонструють ознаки емоційної незрілості. Цей феномен обумовлений цілою низкою чинників, серед яких вагому роль відіграють соматичні захворювання. Соматогенна затримка психічного розвитку, включно з емоційною незрілістю, впливає на формування базових рис особистості дитини, ускладнюючи її адаптацію до соціуму, що є надзвичайно важливим для становлення особистості загалом. Прояви емоційної незрілості включають складнощі у формуванні емоційних реакцій, труднощі у взаємодії з однолітками та дорослими, що може спричиняти замкнутість, тривожність та емоційну нестабільність, ускладнюючи процес соціальної інтеграції.

Актуальність цієї теми також підкреслюється зростаючим розумінням необхідності психоемоційної підтримки дітей із затримкою психічного розвитку в шкільному середовищі, де вони потребують адаптації до постійних взаємин та конкурентних ситуацій. У цьому аспекті дослідження емоційної незрілості набуває особливої цінності для педагогів, психологів та батьків, котрі прагнуть надати дітям із соматогенними розладами розвитку необхідну

підтримку. Вивчення особливостей емоційної незрілості у дітей із соматичними хворобами дозволить не тільки виявляти проблеми на ранніх етапах, а й розробляти коригувальні стратегії, спрямовані на покращення емоційної стабільності, соціальної адаптації та особистісного зростання дітей.

Мета дослідження – дослідити емоційну незрілість як один з проявів соматогенної затримки психічного розвитку у дітей.

Результати дослідження та їх обговорення. Основні теоретичні концепції, що розглядають емоційну незрілість, підкреслюють, що її природа корениться в недостатній інтеграції емоційних процесів у загальний психічний розвиток дитини. На думку Ж. Піаже, процес розвитку емоційного інтелекту в дитини відбувається поступово, через чітко визначені стадії, і будь-які затримки чи відхилення в цьому процесі можуть призвести до емоційної незрілості. Теорія психосоціального розвитку Е. Еріксона розкриває тісний зв'язок емоційного розвитку з подоланням кризових ситуацій на кожному етапі життя. Діти, котрі не накопичують позитивного досвіду на цих етапах, нерідко зустрічаються з труднощами в керуванні своїми емоціями, що може проявлятися в емоційній нестабільності та ускладненому процесі адаптації. Джон Боулбі у своїй теорії прив'язаності акцентує увагу на взаємодії дитини з дорослим як важливу потребу в спілкуванні, що дає можливість ідентифікувати, проживати та вербалізувати емоції в контакті з близькими дорослими. Відсутність підтримки або нестача емоційного контакту з близькими дорослими у періоди стресу та фізичного дискомфорту може негативно вплинути на розвиток дитини. Під час захворювання дитина особливо потребує емоційної підтримки, уваги та відчуття безпеки. Натомість ізоляція або дефіцит таких чинників часто призводять до формування страхів, депресивних станів і тривожності. Це, у свою чергу, може спричинити труднощі у формуванні стійких емоційних зв'язків та відчуття захищеності.

Сучасні дослідження емоційної незрілості спрямовані на визначення психолого-педагогічного супроводу дітей із затримкою психічного розвитку (В. Войтко), психокорекції затримки психічного розвитку з акцентом на

емоційній сфері (І. Назарук, М. Коць), зв'язку між емоційним інтелектом і психічним здоров'ям (Н. Басюк), методичних питань змісту та організації процесу психолого-педагогічної діагностики інтелектуального, мовленнєвого, емоційно-вольового та особистісного розвитку дітей з ООП (Т. Жук, Т. Ілляшенко, Т. Каменщук, А. Обухівська, Г. Якимчу) тощо.

На визначення емоційної незрілості у дітей із соматогенною затримкою психічного розвитку для оцінки рівня тривожності нами використано опитувальник Спілбергера-Ханіна для дітей. Цей тест дозволяє оцінити як ситуативну, так і особистісну тривожність. Дослідженням було охоплено 15 дітей віком від 8 до 11 років, які перебували на лікуванні з різними соматичними захворюваннями (астма, цукровий діабет, захворювання шлунково-кишкового тракту тощо).

Як свідчать результати, більшість дітей демонструють підвищений рівень як ситуативної, так і особистісної тривожності. Це свідчить про те, що хронічні захворювання значно впливають на їхній емоційний стан. Незважаючи на загальну тенденцію до підвищеної тривожності, спостерігається значна індивідуальна різниця у вираженості тривожних симптомів. Деякі діти демонструють високий рівень обох типів тривожності (синдром Дауна, цукровий діабет). Інші мають підвищену лише ситуативну тривожність (астма, серцева недостатність) або особистісну тривожність (алергія).

Висновки. Отримані дані є важливим підґрунтям для педагогічних працівників, що дозволяє формувати групи для занять фізичною культурою із врахуванням не лише фізичних показників розвитку дитини, але й спиратися на особливості прояву емоційних реакцій на зовнішні подразники, емоційну зрілість особистості. Для підтримки психічного благополуччя цих дітей рекомендується здійснювати корекційно-розвивальну роботу, зокрема впроваджувати методики для розвитку емоційного інтелекту, самоконтролю, а також надання психологічної підтримки. Соціальна підтримка з боку батьків, педагогів та медичних працівників має ключове значення у зниженні рівня

агресії та сприяє емоційному комфорту дітей у складних умовах життя з хронічними захворюваннями. Важливим засобом розвитку емоційної зрілості надається використанню різних видів ігор.

Список джерел інформації:

1. Басюк Н.А. Емоційний інтелект і психічне здоров'я учасників освітнього процесу : навчальний посібник. Житомир, 2024. 140 с.
2. Войтко В. Психолого-педагогічний супровід дітей з затримкою психічного розвитку: навчально-методичний посібник. Кропивницький, 2017. 48 с.
3. Назарук І., Коць М. Особливості психокорекції емоційно-вольової сфери дітей із затримкою психічного розвитку. URL: <https://www.inforum.in.ua/conferences/19/51/373> (дата звернення 07.04.2025)
4. Психолого-педагогічне вивчення розвитку дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивно-ресурсному центрі та в закладі освіти (методичні питання): методичний посібник / авт. кол. : Т. В. Жук, Т. Д. Ілляшенко, Т. Д. Каменщук, А. Г. Обухівська, Г. В. Якимчук; за ред. А. Г. Обухівської, Т. Д. Ілляшенко. Київ : Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 2024. 86 с.